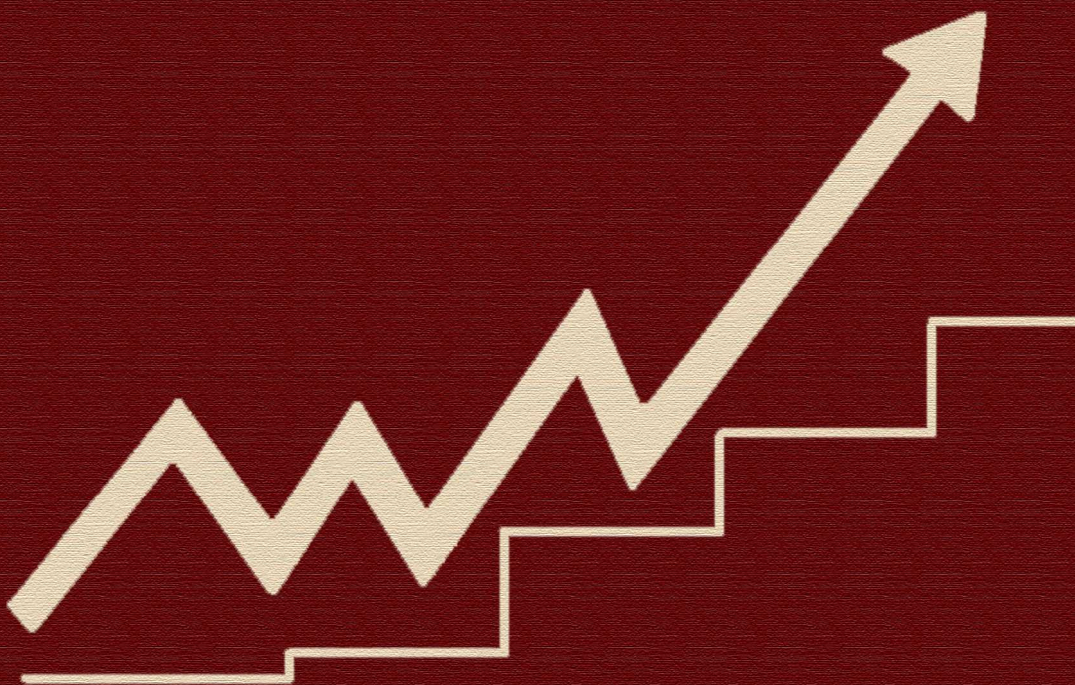

E-CONOM

Online tudományos folyóirat
Online Scientific Journal

Tanulmányok a gazdaság- és társadalomtudományok területéről
Studies on the Economic and Social Sciences

ISSN 2063-644X

Főszerkesztő / Editor:
Juhász Lajos

Szerkesztőbizottság / Editorial Board:
Czeglédy Tamás
Jankó Ferenc
Kolozsár László
Szóka Károly

Technikai szerkesztő / Technical Assistant:
Tarró Adrienn

Web: <http://www.e-conom.hu>; <http://e-conom.nyme.hu>
E-mail: e-conom@nyme.hu

I./1.
2012

Magyarországi „sportvárosok” sportfinanszírozási rendszereinek összehasonlító elemzése

GYÖMÖREI Tamás¹

A magyar sportot már a rendszerváltozás előtti évtizedben elérték az állami források fokozatos beszűküléséből eredő finanszírozási problémák. Az 1990-es rendszerváltást követően a bázisfinanszírozású sport összeomlásával a városok lettek a közösségi források legfőbb közvetítői. A hagyományosan minisztériumi és nagyvállalati egyesületi rendszerre épülő magyar sport számára az iskolai testnevelés és az oktatási rendszerek egyesületei (Diáksport Egyesületek, Egyetemi – Főiskolai Sport Egyesületek) a versenysportban, az élsportolók képzésében nem töltöttek be meghatározó szerepet. A városok marketing stratégiáját és sportpolitikáját is támogató lokális identitás azonban a magas színvonalú minőségi versenysporthoz kötődik, így elsősorban vidéken, ahol a lokálpatriotizmus erősebb volt a helyi önkormányzatok az élsport szervezeteit kiemelt támogatásban részesítették, míg a közösségi sportot, az iskolai és szabadidősportot éppen csak fenntartották. Az élsport szervezetei ma már hazánkban is többségében gazdasági társaságok, amelyek működését piaci környezet szabályozza. Ebben a kontextusban különösen aktuális önkormányzataink sporttámogatási rendszerének vizsgálata mivel a közfinanszírozás a sportban is a közösségi sport szegmenseit kell, hogy preferálja, amely a hazai sport általános expanzióját eredményezi, és társadalmi értékeit legteljesebb mértékben jeleníti meg.

Kulcsszavak: élsport, élősport, „nem élő” sport, közösségi sport, önkormányzati sportfinanszírozás

JEL-kódok: H72, H75, L83

Comparative Analysis of the Hungarian Sport Towns' Sportfunding System

Hungarian sport was seriously stricken already during the last decade before the regime change due to less and less state financial budget. The system of center finance sport collapsed during the transition period. Consequently cities became the main intermediate parts of governmental sources. As Hungarian sport clubs traditionally used to be founded on ministerial and large enterprise support system, school clubs or PE lessons in public education (Student Sport Clubs, University – College Sport Association) did not have any determining roles in professional sport or in training pro athletes. Local identity supporting a given city's marketing strategy and sport policy has close binds to high level professional sport. Thus mainly in the country where local patriotism was stronger local governments considered pro sport organizations of high priority meanwhile they barely maintained public sport at schools, community sport or hobby sport. These days most pro sport clubs are economic entities even in Hungary and their operations are regulated by market environment. In such a situation it is actual to examine how local governments support sport arts. State finance should prefer community sport segments that results in general expansion of domestic sport and in highlighting social values deriving from sport activity.

Keywords: pro sport, living sport, community sport, local government sport finance

JEL Codes: H72, H75, L83

¹ A szerző Széchenyi István Egyetem Testnevelési és Sportközpontjának vezetője (gyomorei AT sze.hu)

Bevezetés, célok

A városok versengése Magyarországon az 1980-as évek közepétől vált érzékelhetővé. A kibővült versenytérben a városok legfőbb célja a térségbe települő cégek, a jól képzett és magas jövedelemmel rendelkező lakosság célpontjává, és ezáltal a térség vezető gazdasági központjává válni. A kormányzati decentralizáció a városok történetében az elszigeteltségből kikerülő közép- és kelet-európai városokban is egy új paradigmát jelentett, az önérvényesítés felelősségét (Szelényi, 1996). Az évtized közepétől a központi hatalom gyengülésével, a városok tehát egy erősödő imázs-versenyben találták magukat, a rendszerváltozás után pedig abban a fejlesztési versenyben, amelynek motorja a versenyképesség megtartása, növelése lett (Koltai, 2004).

E folyamatokból következik, hogy a városokhoz köthető kapcsolódó szolgáltatások úgy, mint a kultúra, valamint a tanulmány szempontjából kulcsfontosságú sportkultúra, fontos fejlesztő erői lehetnek akár húzóágazatként is egy adott város társadalmi-gazdasági újjászervezésében (Kozma – Danyi, 2009). Ma már nem csak a városi sportélet szereplői állítják, de egyre több kutatás is bizonyította, hogy a sport a hagyományos és elismerten társadalmi tőkét építő szerepe mellett gazdasági tőkét is vonz (Bianchini – Parkinson, 1993. Garcia, 2004. Preuss, 2004).

A városok sporttámogatásának másik és tradicionális eredte a sport identitáserősítő funkciója, amely funkció folyamatosan történelmileg és földrajzi térben egyaránt változik. (Colovic, 2002. Gyömörei, 2010a. Hadas – Karády, 1995. MacClancy, 1996). Magyarországon a történelmi tradíciókkal rendelkező sportegyesületek egy-egy társadalmi réteg, illetve ágazati dolgozók, különböző foglalkozási ágak identitását voltak hivatottak erősíteni. Az 1990-es rendszerváltozásig az építőipari (Veszprémi Építők), a textilipari (Győri Textil), a bányász (Tatabányai Bányász), a közlekedési ágazat (Budapesti-, Nyíregyházi-, Debreceni Vasutas), a belügyi („dózsák”), a honvédelem („honvédek”), stb.) egyesületeivel találkozhattunk a tabellákon. Az egyesületek megszűnésével (Bukta, 2005), átalakulásával a tagsági és szurkolói identitás először csökkent, majd átalakult. Magyarországon – a vállalatok sportban vállalt tevékenységének csökkenésével, illetve a regionális identitás kialakulásának hiánya miatt (Rechnitzer, 2007) – elsősorban a városok vették át sporthoz köthető identitás formálásának, erősítésének szerepkörét. A sport széles spektrumában elsősorban az élsport, illetve a nemzetközi sportrendezvények szolgálták ki a városok imázs és identitásépítő céljait a belső, majd az 2004-es uniós tagságot követően a kiszélesedő nemzetközi térben is.

A magyar sport számára már a nyolcvanas évek elejétől erőteljesen apadtak a központi állami források. A kluboknak, szövetségeknek sokfelé kellett igazodniuk, állami és az önkormányzati irányító szervek mellett a gazdasági társaságokhoz is. Magyarországon a lebomló szocialista nagyvállalati környezetben, ahogy korábbi kutatások bizonyították (Hajdu, 2001. Keserű – Dénes, 2007. Gyömörei, 2010b) a sport finanszírozási struktúrájában az önkormányzatok váltak a sport közösségi forrásainak legnagyobb közvetítőivé, gyakran erőn felül is ragaszkodva sporttradícióikhoz. A minisztériumi támogatások szűkülése a rendszerváltozás előtti kiemelkedő fővárosi sportot hátrányosabban érintette, mivel a kerületi önkormányzatok nem voltak képesek a kieső központi költségvetési források pótlására (Hajdu, 2000. Földesiné, 1993). A legnépszerűbb sportágakban (labdarúgás, kézilabda, kosárlabda) már egy egyszerű sportsikerességi elemzés is azt mutatja, hogy vidéki nagyvárosaink a sportban hosszú ideje a legeredményesebbek.

A nemzetközi sportgazdasági és sportpolitikai kutatások leggyakrabban a nemzetállamok makroszintű stratégiáit és annak hatásait vizsgálják, és hozzák összefüggésbe a sporteredményességgel, a sportélet társadalmi kiterjedtségével, az egészség, valamint az életminőség javulásával (Bernard – Busse, 2004. De Bosscher et al. 2009. Green, 2004. Green – Houlihan, 2005. Preuss, 2004). Elsősorban a nagy nemzetközi versenyek, Olimpiák, Világbajnokságok sikerességének – pl. megnyert érmek száma, 1- 6. helyezések pontértékeiből számított rangsorok, ...stb. – tehát az élsport eredményességének társadalmi, gazdasági

összefüggéseit kutatják. Ennek oka legfőképpen az, hogy ezek a versenyek fedik le legteljesebb körűen a nemzetek sportrendszerét, illetve a különböző értékelésekben, például egy éremtáblázaton a nemzetek versengése jelenik meg (*De Bosscher et al. 2009*). Az eredményességi tényezők mögött azonban minden esetben önálló lokális sportpolitikák és sportrendszerek működnek, amelyek elemző vizsgálatára empirikusan megalapozott koherens elméleti modell ez idáig nem készült.

A tanulmányban bemutatott lokális sportfinanszírozási rendszerek elemzése ambicionálja a sikeres városok sporttal kapcsolatos céljainak megértését, az eredményesség és támogatási gyakorlat összefüggéseinek feltárását, a „best practice” megfogalmazását. Továbbá fontos kiszélesíteni az eredményesség értelmezését – és jelen kutatásban ezt hangsúlyozom is -, hogy a sikerességen olyan sportbeli versenyképességet kell értenünk, amely a sport átfogó fejlesztését jelenti, magában foglalja az élsport eredményeit és a sport lokális expanzióját egyaránt.

A tanulmány célja, hogy a vizsgálatba bevont – a sportban legsikeresebb – hazai városok sportfinanszírozási gyakorlatának kritikus elemzésében azonosítsa a városok sportcéljait a sport egyes szegmenseiben, kiemelten az élsport és a közösségi sport relációjában.

A kutatás módszere, az elemzési egységek kiválasztása

A kutatási célnak megfelelően azok a városok kerültek az elemzés csoportjába, amelyek portfóliójában legalább egy nemzetközileg tartósan, a vizsgált időszakra vonatkozóan sikeres csapatsport található. Az elemzés egysége így a nemzetközi szereplés, mint az eredményesség legmagasabb szintje. Emellett elsődleges szempontként vettem figyelembe, hogy olyan sportági sikeresség alapján alakuljon ki az elemzési csoport, amely sportágak tekintetében a jövőben gazdasági önállósulás, a piacról történő finanszírozás elérése feltételezhető. Mindezek alapján az 1. táblázatban mutatom be az elemzés alá vont „sportvárosokat”.

1. táblázat: Sporteredményesség a vizsgált városokban 2006 – 2011

Város/sportág	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	nemzetközi szint
Debrecen labdarúgás	I. hely	II. hely	I. hely	I. hely	IV. hely	+
Veszprém férfi kézilabda	II. hely	I. hely	I. hely	I. hely	I. hely	+
Győr női kézilabda	II. hely	I. hely	I. hely	I. hely	I. hely	+
Szeged férfi kézilabda	I. hely	II. hely	II. hely	II. hely	II. hely	+
Pécs női kosárlabda	II. hely	II. hely	III. hely	I. hely	II. hely	+
Sopron női kosárlabda	I. hely	I. hely	I. hely	II. hely	I. hely	+

Forrás: Saját szerkesztés

A kutatást megkönnyítette, hogy a kiválasztott városok a már bemutatott minőségi sporteredményeik mellett viszonylagosan rendszerezett, elérhető adatokkal és strukturált funkcióval ellátott sportigazgatási szervezettel rendelkeztek. A kutatás korlátjaként – bár az

eredményesség a városok esetében hosszabb időintervallumban áll fenn – így is megmaradt a viszonylag rövid idősor, aminek magyarázata, hogy csak az utóbbi években² erősödött fel az önkormányzatok azon törekvése, hogy egyfajta transzparens rendszerben fogalmazzák meg sporttámogatói gyakorlatukat. Emellett még mindig általánosnak mondható, hogy az önkormányzati sportpolitikában a sporttámogatások adatainak értelmezése, kategorizálása kidolgozatlan, a közvetett nem pénzügyi támogatások meghatározása pedig a legtöbb esetben hiányzik. Az adatok feldolgozása során felmerült problémák tisztázására a városok sportigazgatási rendszerében dolgozó személyekkel lefolytatott szakértői interjúk során nyílt lehetőség. Az interjúk arra is rámutattak, hogy az elérhető adatok bővülése, minőségének javulása elsősorban arra vezethető vissza, hogy a „Sport XXI” Nemzeti Sportstratégia 2006-os elfogadása és az EU Fehér Könyve a Sportról (2007) orientáló információkat biztosított a helyi önkormányzatok számára.

A kutatás felépítése, a vizsgálati szempontok meghatározása a városok sportfinanszírozási gyakorlatában

A kutatás során az alkalmazott módszertan a *De Bosscher et al. (2009)* alapján kialakított **Önkormányzati Sportrendszerek Vizsgálati Modell (ÖSVM)** (2. táblázat) elemző kategóriáira támaszkodott.

2. táblázat: Az Önkormányzati Sportrendszerek Vizsgálati Modellje (ÖSVM)

<p>F 1. A finanszírozás és támogatás vizsgálata</p> <p>1) A város teljes sportkiadása („sportfőösszeg”)</p> <p>2) Az élsportra fordított támogatás</p> <p>3) A közösségi sport támogatása</p> <p>4) A sportigazgatás, a szervezeti adminisztráció költsége</p> <p>5) Sportlétesítmények fejlesztési, üzemeltetési költsége</p> <p>6) Nemzetközi sportrendezvények támogatása</p> <p>7) Községi sportrendezvények támogatása</p>
<p>F2. Szervezeti működés vizsgálata</p> <p>8) A lokális sportpolitika struktúrája és szervezeti rendszere</p> <p>9) A szervezeti adminisztrációcsatornái, egyszerűsége</p> <p>10) Sportági portfólió: az élsport erőforrásainak allokációja – „megfelelően kevés” -, csak azokra, sportágra irányul, amelyeknek van esélyük a nemzetközi szintű sikerre</p> <p>11) Kommunikáció hatékonysága: van a sportszervezetek minden szintjét átfogó kommunikációs csatorna</p>
<p>F3. A közösségi sporttevékenység vizsgálata</p> <p>12) Sport az oktatási rendszerben óvodai, iskolai testnevelés</p> <p>13) Sport az oktatási rendszeren kívül, általános, magas szervezett (egyesületi tagság) sportrésztvételi arány vizsgálata</p>
F4. Tehetségek kiválasztása, gondozása
F5. Sportolói karrier támogatás rendszere (pályázatok, ösztöndíjak)
F6. Sportlétesítmények (fejlesztés – üzemeltetési struktúrák, kihasználtság)
F7. Tudományos kutatások önkormányzati támogatása
F8. Sportrendezvények (hazai, nemzetközi sportrendezvények szervezése)
F9. Visszacsatolások: Eredményorientált – e a támogatási rendszer ?

Forrás: saját szerkesztés

² A szerző kutatásai alapján kijelenthető, hogy 2007- től a Nemzeti Sportstratégia iránymutatásai kiemelten hatottak az önkormányzati sportrendszerek áttekintésére

A modell *FI. 1 – 7* dimenzióiban értelmezi az önkormányzatok sportkiadásainak szerkezetét – amely az egyes városokban nem volt egységes, pl. az élősport és létesítmény üzemeltetés elkülönítésében – ezzel összehasonlíthatóvá válik az egyes városok támogatásintenzitása a sportnak a 3. táblázatban meghatározott szegmenseiben. Továbbá felállítja azokat a kritikus sikertényezőket, amelyek az önkormányzati sportpolitika strukturális kontextusának determinánsai. Olyan kulcsfaktorok ezek, amelyek feltárásával, analizálásával, fejlesztésével az önkormányzatok sportcéljait az egyes faktorokhoz rendelt cselekvésekkel elérhetik, és egyben az egyes eljárásokat ellenőrizhetik is.

3. táblázat: A sporttevékenységek legfőbb területei és társadalmi értékei

<i>Az élősport szegmensei</i>		<i>A szegmensek értékei</i>
ÉLSPORT	Profí v. hivatásos sport	üzlet, ismertség-reputáció, imázs, kül-és belpolitika, kereskedelem-politika
	Elit v. „Prolympic” ³ sport	Példakép, rekreációs infrastrukturális közjavak fejlesztése, lokális-nemzetközi presztízs
KÖZÖSSÉGI SPORT	Utánpótlás, iskolai – egyetemi sport	testkultúra, mozgásoktatás, képzés – nevelés
	Lakossági és szabadidő sport	egészségfejlesztés, munkaképesség megőrzése, civil-közösségi szerveződések, átörökítés, képzés

Forrás: saját szerkesztés

A kutatás során a 2007 – 2011-re vonatkozóan az önkormányzatok sporttámogató rendszerében végeztem területi empirikus adatgyűjtést, amelynek forrása az önkormányzatok költségvetési és zárszámadási mellékletei. Az adatgyűjtés az alábbi két fázisból állt:

- Adatgyűjtés a közvetlen pénzügyi támogatásokra vonatkozóan az önkormányzati sportstruktúrák megnevezett, kiemelt területein (ÖSVM: *FI. 1 – 7-ig*). Az adatok kezelése során nehézséget okozott, hogy a sportkiadások jellemzően többszörös rendszerben jutnak el az igényt mutató területekre. Alapvetésként fogalmaztam meg, hogy a kutatásban az iskolai testnevelés költségeit nem veszem figyelembe. Ennek oka az, hogy a szakirodalomból és más szakmai forrásokból szerzett ismeretek és a gyakorlatból szerzett tapasztalatok szintetizálása során kijelenthető, hogy az iskolai testnevelés, illetve az oktatási rendszerek sportja – alapfoktól a felsőfokig – a magyar sport általános fejlesztését nem képes megvalósítani.
- Az adatgyűjtéssel együtt volt lehetőségem az önkormányzatok sportvezetőivel készített kvalitatív, félig strukturált szakértői interjúk felvételére⁴ (N=14), amelyeken keresztül képet kaphattam a városok sporthatalmi szervezeteinek döntéshozói belső világáról, illetve fontos kiegészítő, adatértelmező információkat is kaphattam. Az interjúk

³ Magyarországon az egyéni olimpiai sportágakban a hivatásos státusz általánosságban nem értelmezhető. Az olimpiakonok teljes munkaidőben készülnek, az állami finanszírozás különböző formáit (ösztöndíjak, felkészülési támogatások, járadékok...stb) élvezik.

⁴ 2009-2011 között 14 interjú készült városi, megyei sport-közigazgatási és sportszervezetek vezetőivel

alanyainak kiválasztási szempontjaként olyan szakértők elérése volt a cél, akik a lokális sportpolitika szakmai és társadalmi vetületeit egyaránt ismerik. Így a legalkalmasabb személynek a mintavárosok sportigazgatási szervezeteinek egykori és jelenlegi vezetői bizonyultak. Továbbá lehetőségem nyílt a megyei sportirányítás volt és jelenlegi vezetőivel is felvételt készíteni. A megyei önkormányzatok sportvezetőivel készített interjú eredményeként kiegészítő információt kaphattam a megyei jogú város és a megyék gyakran átfedésekkel zavart, tisztázatlan feladat-meghatározásairól is. A fejezeti kérdésekkel a sportfejlesztési rendszerek minőségét, az elemző modell $F2 - F9$ – ig terjedő dimenzióval, az ún. sportigazgatási eljárások kérdéskörének halmazával fogtam át. A váz megfelelően rugalmas volt ahhoz, hogy az interjúk alanyai kifejhessék saját véleményeiket egy-egy kérdésben.

Az interjúk kettős céljával fogalmaztam meg: 1. alapadatok kategorizálásának pontosítását, 2. az interjúalany befolyásolatlan, szűrés nélküli véleményének rögzítését. Ahol költségvetési adatokra alapozott elemzésre nem volt mód, ott az interjúk segítségével volt lehetőségem a pontos adatok elérésére.

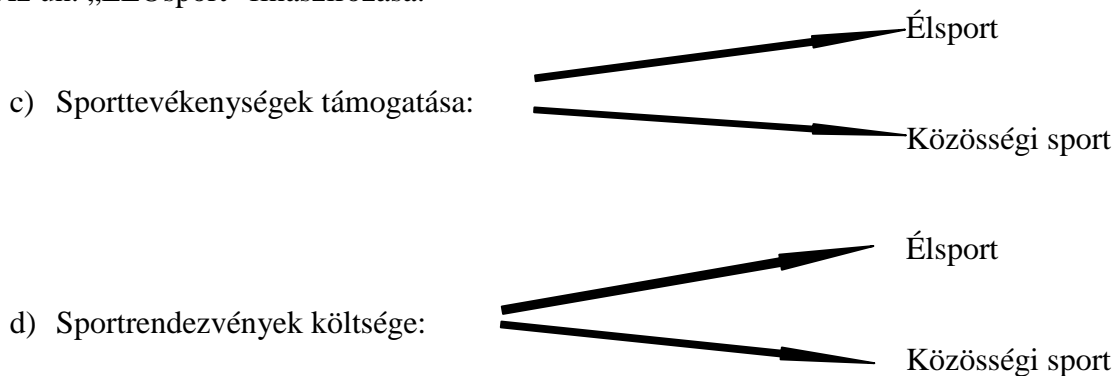
Az esettanulmányok elemzésének módszere

Az adatelemzés során ebben a tanulmányban, az önkormányzati sporttámogatói rendszerek fő kategóriáiban (1. ábra) arra kerestem a választ, hogy az egyes forráskategóriák eltérése milyen hatással van az adott város sportjára, mely sportszegmenseket helyez előtérbe, céloz meg fejlesztésekkel, illetve mely területeken elégszik meg a szinten tartással, esetleg visszaeséssel.

1. Az ún. „NEM ÉLŐ sport”

- a) Sportinfrastruktúra költsége
- b) A helyi sportigazgatás költsége

2. Az ún. „ÉLŐsport” finanszírozása:

1. ábra: A sporttal kapcsolatos kiadások típusai

Forrás: saját szerkesztés

A költségvetési adatok értékelését a helyi sportélet általános értékteremtő és értéknövelő fejlesztését jelentő szegmentálás alapján végeztem el (3. táblázat, 1. ábra), amely mivel közösségi támogatásról van szó a források felhasználásának társadalmi értékeit, hasznosságát, is figyelembe veszi (Gyömörei, 2010a).

Az elemzés során Győr és Pécs kivételével a tervadatokat használtam annak ellenére, hogy bár az elfogadott költségvetések gyakori időszakonként módosulnak, mégis az önkormányzati sportpolitikát megfelelően tükrözik. A tervek megvalósítását, a cselekvési eljárásokat a zárszámadásokban ellenőriztem (a győri és a pécsi sportigazgatás költségei kivételével, az

élősport finanszírozás támogatásában nem volt nagyarányú, jellemző eltérés), az eseti, nagyobb eltérések okának ellenőrzésére és mélyebb tartalmi összefüggések feltárására – a szervezeti működés és az egyes projektek döntéshozatali folyamatainak szemléltetésére – az interjúk során nyílt lehetőség. A sportirányítás és a létesítmények üzemeltetési költsége sok esetben nem volt elkülöníthető, így ahogy azt a 4. táblázat megjeleníti közös értékelési kategóriát alkotnak.

Eredmények, az önkormányzati közvetlen pénzügyi támogatás összegző elemzése

A támogatási struktúra összegzésében a létesítmények és a sportigazgatás költségei, az élősport és közösségi sport forrásainak változásai, részesedésük a költségvetésben és a sportkiadásokban (4. táblázat), mint az önkormányzati sportpolitikát legmarkánsabban megjelenítő cselekvések vizsgálhatóak. Sportkiadások értékelése a teljes sportkiadás – „sportfőösszeg” -, illetve a sportköltségvetés szerkezete, a módszertani kategóriákat megtartva a 4. táblázat szerint szemlélteti a városok sporttámogatási politikáját.

**4. táblázat: A mintavárosok sportköltségvetése és a kiadások szerkezete
2007-2011**

2007 – 2011	<i>Debrecen</i>	<i>Sopron</i>	<i>Veszprém</i>	<i>Győr</i>	<i>Szeged</i>	<i>Pécs</i>
„Sportfőösszeg” a költségvetésben	2,01 %	1,75 %	0,66 %	2,19 %	1,78 %	1,55 %
Sportkiadások (Ft/fő)	4544	7371	2870	7008	5424	4696
Élősport kiadások (Ft/fő)	1613	4020	2467	2659	1556	1790
Élősportkiadások (Ft/fő)	1217	2313	1778	1755	1320	1215
Közösségi sport (Ft/fő)	396	1707	689	904	236	575
Létesítmények + Sportigazgatás „Nem élősport” (Ft/fő)	2931*	3351	403*	4349	3867	2805
				1236+ 3113**		1100+ 1705***

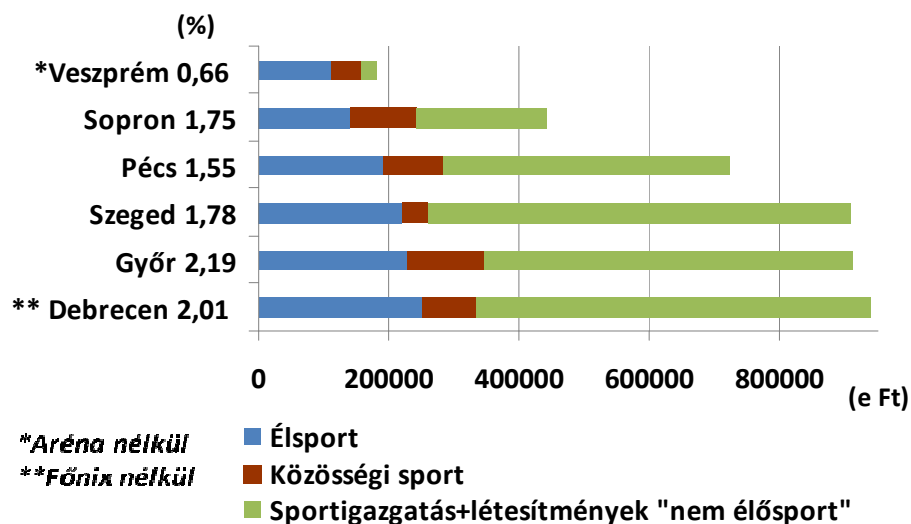
*A Főnix Aréna és a Veszprém Aréna kiadásai nélkül. *Főnix* 3880 Ft/fő; *VA* 7500 Ft/fő
**A győri Sportigazgatóság „teljesített” adatai 2010. december 31-ig
***A pécsi Sportlétesítmények Igazgatósága „teljesített” adatai alapján 2009. december 31-ig (A sportigazgatóság közösségi sportrendezvényeket támogatott, de ennek értéke nem volt elérhető).

Forrás: 2007 – 2011 zárszámadások mellékletei alapján saját számítás

Az összesített adatokból látható, hogy a vizsgált időszakban Győr és Debrecen átlagos sportkiadásai kiemelkedőek, költségvetésük 2%-át is meghaladják, ezzel szemben Veszprém esetében láthatjuk a legalacsonyabb sportfőösszeget. A jelentős eltérés oka az ún. „nem élősport” kategória, amely Sopron kivételével mindenhol meghaladja az élősport kiadásokat. Győr esetében a sportirányítás működési költsége átlag 3113 Ft/fő, míg Debrecen esetében a sportlétesítmények üzemeltetési költsége átlag 2931 Ft/fő, ami a város élősportkiadásainak közel kétszerese.

A debreceni létesítmények költsége annak ellenére is kiemelkedő, hogy a Főnix Aréna nem a sportköltségvetést terheli (2. ábra). Ennek oka, hogy a Főnix Aréna multifunkcionális rendezvénycsarnokként külön költségvetési soron szerepel. A szakértői interjúban kapott

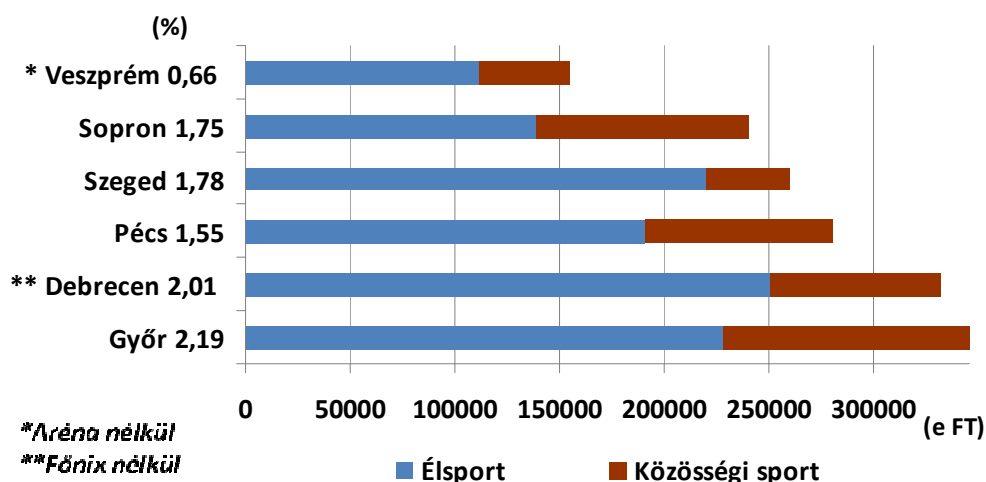
válaszok azonban a sportfunkció igényét megerősítették a debreceni aréna esetében is. Hasonló a helyzet Veszprémben is ahol a szinte kizárólagosan a hivatásos férfi kézilabda által használt Veszprém Aréna üzemeltetési költségei rendkívül magasak (2. táblázat) az élősport kiadásainak háromszorosa. Sajnálatos továbbá, hogy mindkét létesítmény esetében elmondható, hogy a közcélú kihasználtság aránya rendkívül alacsony átlagosan mindössze 15%. Sopron, Szeged és Pécs szintén magas „nem élősport” költségeiért, míg Sopronban ugyanúgy a létesítmény fenntartás (3351 Ft/fő), addig Szeged és Pécs esetében a sportirányítás és a sportinfrastruktúra üzemeltetése egyaránt felelős. Az utóbbi két város esetében ezeket a kiadásokat az adatközlés alapján nem volt lehetőség elkülöníteni. A „nem élő sport” kiadásai Szegeden több mint a duplája, Pécsen és Győrben bő másfélszerese az élősport kiadásainak.

1. ábra: Az átlagos sportkiadások és szerkezete a vizsgált városokban 2007 – 2011

Forrás: 2007 – 2011 zárszámadások mellékletei alapján saját szerkesztés

A kutatás a sporttevékenység támogatásának vizsgálatában az élősport és a közösségi sport részesedésének elemzését állította fókuszába. Az élősport kategóriában, ahogy azt a 3. ábra szemlélteti Sopron és Győr támogatása kiemelkedő – a városok költségvetésének közel 1 %-a -, igaz átlagosan ennek kétharmadát az élősport költhette el. Sopron a közösségi sportra is a legmagasabb összeget költi, amit elsősorban a versenykosárlabda utánpótlásképzésére fordítottak. Ebben a kategóriában Szeged és Debrecen kiadásai a legalacsonyabbak, azonban az élősportra arányaiban ők költenek a legtöbbet, élősport-kiadásaik több mint háromnegyedét.

2. ábra: A mintavárosok élősport-kiadásai a vizsgált időszak átlagában
 Forrás: 2007 – 2011 zárszámadások mellékletei alapján saját szerkesztés

Meg kell említenem, hogy Pécs városa éppen a támogatások szerkezeti átalakításának, sportági portfóliója szűkítésének időszakában van, de a jelenben a teljes élősport-kiadás csökkentésére kényszerült így a közösségi sport fejlesztésének megvalósítása, ahogy azt sportstratégiájában megfogalmazta bizonytalanná vált (IV. Sportkoncepció 2004 – 2009).

Összefoglalás, következtetések

A kutatás céljából megfogalmazott kulcskérdés megválaszolása megtehető. A vizsgált időszakban sportvárosaink önkormányzatai elsősorban a városok presztízs és politikai marketing érdekeit kiszolgáló élősportot, a nemzetközi rendezvényeket, illetve a nemzetközi rendezvényeknek színteret nyújtó létesítményeket preferáló sporttámogatási rendszert tartottak fenn, amely a sport általános fejlesztését, expanzióját nem tudta elősegíteni. A jövőbeni lokális fejlesztéspolitikára váltásra kényszerül, azonban a vonatkozó cselekvésekben az új fejlesztési törekvések még nem realizálódtak. Továbbá a közösségi sport számára a források bővülése mellett szükséges a fogyasztói igények generálása is.

Igaznak bizonyult az elemzések alapján, hogy a települési környezetben a sport értékei felerősödnek, így az önkormányzatok a központi költségvetés lehetőségeit meghaladóan váltak a magyar sport pénzügyi partnereivé. A vizsgált városokban Veszprém kivételével a költségvetés 1,5 – 2,2%-át költötték a sportra, amely a fővárosi kerületek támogatásait jelentősen meghaladta (Hajdu, 2000. Gyömörei, 2010b). Különösen azokban a városokban, ahol az egyes sportágak tradíciója, beágyazott kultúrája dominánsan megjeleníthető identitás tartalmat is hordoz. A pénzügyi támogatások ezeket a sportágakat „kiemelten” és a „hagyományokra” építve célozzák, gyakran a költségvetési tervezéseket is meghaladóan, erőn felüli, egyfajta „puha” költségvetési korlátokat engedélyezve az élősport szervezetei számára.

A megvizsgált támogatási rendszerekben bemutatásra került közvetlen pénzügyi támogatások kivétel nélkül egységesen kezelik a helyi sportszférát. Nincs a költségvetésben is elkülönített forrás a közösségi és az élősport számára, ezért a támogatási rendszerben az önkormányzatok számára gyakori finanszírozási dilemma az élősport versus közösségi sport preferálása. A vizsgált időszakban, többségében az élősport volt a nyertes, de megmutatkoztak pl. Pécs és Sopron esetében strukturális változást ígérő cselekvések.

Figyelembe véve az európai uniós ajánlásokat, kijelenthető, hogy a sport modern európai értelmezését a vizsgált városok ismerik, törekvésük orientációját képezi, azonban a támogatási rendszerben a vonatkozó szabályozásokat teljes körűen nem alkalmazzák. Itt a „de minimis”

rendeletet⁵ kell megemlítenem, amelyet Veszprém, Pécs és Szeged hivatkozással feltüntette, közülük Pécs és Szeged a vizsgált időszak második felétől alkalmazta.

A városok esetében – Szeged és Veszprém kivételével – támogatások odaítélése nem következik az adott szegmens eredményességéből. Az élsport esetén csak kizárólag a prémiumok elérhetőségét fogalmazzák meg a szerződések, míg a többi támogatott területen csak legfeljebb tervezik az önkormányzatok a szakmai ellenőrzési rendszerek kidolgozását. A jelenlegi kontrol megelégszik a bizonylati ellenőrzéssel a támogatások felhasználását illetően. A két kivételként említett Szeged és Veszprém az alaptámogatás odaítélését is szerződésben rögzített szakmai feltételekhez szabta, igaz kizárólag az élsport területén.

Zárásgondolatok, a kutatás jövőbeli irányai

A kutatás elkészítése során sikerült részletes és átfogó képet kapni hat megyei jogú város sportfinanszírozási és támogatási rendszeréről. A vizsgálat a megalkotott SVM modell faktoraiban alapján az önkormányzatok sportgazdálkodásának aspektusából alkotta meg a sport szegmensek definícióit, amelyek még ma is tisztázatlanok átfedésekkel nehezítik a célok és a cselekvések összefüggéseinek feltárását.

A jelenben az aktuális kormányzat részéről a hazai sportfinanszírozás átstrukturálási kísérlete zajlik, amelynek eredményei még nem ismertek. A magyar élsport pedig a sportüzlet piacain ma még nem képes nyereséges működésre, így a jövőben is közösségi forrásokra szorul. Továbbá a sportnak a városok számára nyújtott gazdasági relevanciája egyre jelentősebb, ami megteremti annak igényét, hogy az önkormányzatok megtartva tradicionális sportszakmai céljaikat, sportstruktúráikat világos célok és kapcsolódó finanszírozási cselekvések mentén építsék fel. Mivel szerepük a teljes finanszírozási rendszerben a jövőben is meghatározó marad sportgazdálkodásuk segítheti, vagy ugyanakkor éppen ellenkezőleg fékezheti a hazai sport társadalmi földrajzi expanzióját. A vizsgált városok a magyar sport nemzetközi reprezentánsai, azonban kutatás a bemutatott elemző rendszerrel szélesíthető hazai, illetve regionális összefüggések feltárására, akár országon kívüli városokra is és adhat módot gazdagabb kvantitatív adatokkal dolgozó statisztikai általánosításra.

Irodalom

Bernard, A. – & Busse, M. (2004). Who wins the Olympic Games? Economic resources and medal totals. *Review of Economics and Statistics*, 86(1)

Bukta Zs. (2005): A sport civil szférája Magyarországon. *Civil Szemle*, 2(3)

Colovic, I. (2002): A foci, a huligánok és a háború. In: Bárdi N. – Filep T. G. (Eds.): *Viszolygás a várostól. A szerb társadalomtudomány Milosevic Szerbiájáról*. Regió Könyvek, Budapest, Teleki László Alapítvány, pp.154 -177

De Bosscher, V. – De Knop, P. – Bottenburg, M. – Shibli, S. – Bingham, J. (2009): Explaining International Sporting Success: an international comparison of elite sport systems and policies in six countries. *Sport Management Review* 12 (3)

Földesiné Sz. Gy. (1993): The Transformation of Sport in Eastern Europe. Hungarian Case. *Journal of Comparative Physical Education and Sport*, 15 (1)

Green, M. (2004): Changing policy priorities for sport in England: The emergence of elite sport development as a key policy concern. *Leisure Studies*, 23 (4)

Green, M. – Houlihan, B. (2005): *Elite sport development. Policy learning and political priorities*. Routledge, New York

⁵ 1998/2006/EK bizottsági rendelete, HL L 379/5, 2006.12.28.

Gyömörei T. (2010a): Mibe fektessünk? Értékteremtés a sportban=megtérülés? In: Györfi J. (Ed.): *Sportszakember továbbképzési konferencia sorozat kiadványa, II. kötet*. Nemzeti Sportszövetség, Budapest

Gyömörei T. (2010b): Local Government and Sport. In: *International Bata Conference*, konferencia CD Zlin.

Hadas M. – Karády V. (1995): Futball és társadalmi identitás. *Replika*, 6 (17-18)

Hajdu P. (2000): Önkormányzati sportirányítás a rendszerváltás után és a fejlődés lehetőségei. *Magyar Közigazgatás*, 50 (2)

Keserű Cs. – Dénes F. (2007): Nemzetközi Sportfinanszírozás. Műhelytanulmány, MKB munkaanyag, Budapest

Koltai Z. (2007): Magyarországi városok versenyképességének vállalati megítélése. *Tér és Társadalom* 21 (2)

Kozma G. – Danyi Z. (2009): The role of international sporting events in the place marketing activity of Debrecen (Hungary). *Journal of Tourism Challenges and Trends*, 2 (2)

MacClancy, J. (ed.) (1996): *Sport, Identity and Ethnicity*. Berg Publishers Ltd, Oxford

Porter, M. E. (1990): *The competitive advantage of nations*. London The Macmillan Press LTD

Preuss, H. (2004): *Az olimpiai játékok gazdasági háttere*. Sanoma Zrt., Budapest

Rechnitzer J. (2007): Az európai regionális politika és a városfejlődés. *Magyar Tudomány*, 168(6)

Szelényi I. (1990): *Városi társadalmi egyenlőtlenségek (Tanulmányok)*. Budapest, Akadémiai Kiadó

Törvények, rendeletek

Sport XXI Nemzeti Sportstratégia (65/2007 (VII.27.) OGY Határozat)

Debrecen MJV Kgy. 53/2005. (XII. 9.) Kr. rendelete a sportról

Debrecen MJV 17/2008. (IV. 30.) rendelet az önkormányzat 2007. évi zárszámadásáról

Debrecen MJV 14/2009. (IV. 30.) rendelet az önkormányzat 2008. évi zárszámadásáról

Debrecen MJV 18/2010. (IV. 30.) rendelet az önkormányzat 2009. évi zárszámadásáról

Debrecen MJV 15/2011. (IV. 29.) rendelet az önkormányzat 2010. évi zárszámadásáról

Debrecen MJV 4/2011. (II. 18.) rendelet az önkormányzat 2011. évi költségvetéséről

Győr MJV 10/2008. (IV.01.) R. Rendelet (A sportról)

Győr MJV 279/2010. (X. 28.) határozattal 31/2010. (X. 29.). rendelet (Sportügyi osztály megalakulása)

Győr MJV 300/2010. (X. 28.) Kgy. határozat (Sportigazgatóság megszűnéséről)

Győr MJV 33/2011. (II. 25.) Kgy. határozat (Sportkoncepció módosítása, támogatások felosztásáról)

Pécs város IV. sportkoncepciója 2004

Pécs MJV Önkormányzata Kgy. 2/2006. (02.01.) számú rendelete az önkormányzat sporttal kapcsolatos feladatairól és a sport feladatok támogatásáról

Pécs MJV Közgyűlésének Társadalmi Kapcsolatok Bizottsága 24/2009. (03.23.) számú határozata a sportpályázatok elbírálásáról

Pécs MJV Közgyűlésének Népjóléti és Sportbizottsága 205/2011. (03.30) határozat a „C” és „E” kategóriás sportpályázatok elbírálásáról

Pécs MJV Önkormányzata Népjóléti és Sportbizottsága 2011/2011. (06.22) határozat a „C” és „E” kategóriás sportpályázatok pótlólagos elbírálásáról

Sopron MJV 1/209. III.5. az önkormányzat sporttal kapcsolatos feladatairól és a helyi sportélet támogatásáról

Sopron MJV 12/2008. (IV.28.) rendelete a 2007. évi önkormányzati zárszámadásról

Sopron MJV 11/2009. (V.07.) rendelete a 2008. évi önkormányzati zárszámadásról

Sopron MJV 5/2010. (IV.26.) rendelete a 2009. évi önkormányzati zárszámadásról

Sopron MJV 6/2011. (IV.28.) rendelete a 2011. évi önkormányzati költségvetésről

Sopron MJV 17/2011. (V.02.) rendelete a 2010. évi önkormányzati zárszámadásról

Szeged MJV 461/2008. (VI. 27.) Kgy. sz. határozat, élcsapatok támogatásáról

Szeged MJV 39.920/2008. 2007. évi zárszámadási rendelet, mellékletek

Szeged MJV pm.i előterjesztés 37494/2009. 2008. évi zárszámadási rendelet

Szeged MJV 11/2009. (IV. 8.) Kgy. sz. rendelete az önkormányzat 2008. évi zárszámadásáról, mellékletek

Szeged MJV 17/2010. (V.12) az önkormányzat 2009. évi zárszámadásáról, mellékletek

Szeged MJV ISB 11696-20/2011. (IV. 11.) számú határozata, 2011- es sportcélú támogatásai

Szeged MJV 34864-2/2011. Beszámoló a 2010. évi költségvetés végrehajtásáról és az Önkormányzat 2010. évi egyszerűsített beszámolója, mellékletek

Szeged MJV 8/2011.(III.02.) rendelet, az önkormányzat 2011. évi költségvetéséről, mellékletek

Szeged MJV polgármesteri előterjesztés 3441-19/2011.(VI. 30.) Melléklet: 1 db határozati javaslat OKS, Élcsapatok kiemelt támogatásának meghosszabbítása

Veszprém MJV 42/2008. (VI.27) rendelet Veszprém Város sportjáról

Veszprém MJV Önkormányzata Kgy. 16/2008. rendelet a 2007. évi költségvetés teljesítéséről

Veszprém MJV Önkormányzata Kgy. 17/2009. rendelet a 2008. évi költségvetés teljesítéséről

Veszprém MJV Önkormányzata Kgy. 12/2010. rendelet a 2009. évi költségvetés teljesítéséről

Veszprém MJV Önkormányzata Kgy. 15/2011. rendelete a 2010. évi költségvetés teljesítéséről

Veszprém MJV Önkormányzata Kgy. 4/2011. rendelete a 2011. évi költségvetésről